

Kanaparvessa esiintyvä höyhenten nokkiminen heikentää kanojen hyvinvointia ja aiheuttaa taloudellisia menetyksiä. Kun iho paljastuu, nokkiminen saattaa kehittyä kannibalismiksi.

Kati Näsäro
eläinlääkäri
Kanavasta kilpailukyky -hanke

Höyhenten nokinta on kallis ja ikävä riesa

Toisinaan kanat käyvät nokkimassa toistensa höyheniä tai vetävät niitä irti, mikä aiheuttaa kipua nokituille. Ilmiö näkyy yleensä ensimmäisenä pyrstön tyvessä. Kaljuuntuminen altistaa kanoja ihovaurioille ja tulehduksille.

Kannibalismissa nokkiminen ei rajoitu höyheniin, vaan siinä kana syö toisen kanan ihoa ja muita kudoksia. Kannibalismi voi kohdistua erityisesti kloakan eli yhteissuolen ympärille tai muualle ihoon.

Höyhenten nokkiminen ja kannibalismi eivät liity kanojen aggressiiviseen käyttäytymiseen, vaan kyseessä on häiriökäytöksen muoto. Aggressiivinen nokinta kohdistuu yleensä päähän ja on osa normaalia kanaparven hierarkian muodostamista.

Kalju kana syö enemmän

Kanojen hyvinvoinnin heikkenemisen lisäksi höyhenten nokkiminen ja kannibalismi voivat aiheuttaa merkittäviä taloudellisia menetyksiä. Kun höyhenpeite vahingoittuu, kana menettää enemmän lämpöä ja lisää syöntiään pysyäkseen lämpiminä. On arvioitu, että höyhenetön kana kuluttaa jopa 20 prosenttia enemmän rehua kuin ehjän höyhenpiteen omaava.

Myös kannibalismilla on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, sillä se aiheuttaa kuolleisuutta. Nokkimisen kohteeksi joutuneet kanat kuolevat tai ne lopetetaan iho- ja kudolvaurioiden takia. Lisäksi kannibalismi altistaa taudeille, kuten sikaruusulle ja botulismille.

Monissa maissa ongelmaa hallitaan typistämällä kanojen nokat. Suomessa tämä on ollut pitkään kiellettyä. Nokaan leikkaaminen aiheuttaa kanoille voimakasta kipua eikä poista ongelmaa kokonaan.

Höyhenten nokkimisen ja kannibalismin lopettaminen on hankalaa, joten ongelman syntyminen on pyrittävä estämään.

Nokkimiseen useita syitä

Höyhenten nokkimisen taustalla ei ole yhtä yksittäistä syytä eikä myöskään yksinker-

taista ratkaisua. Ongelman ennaltaehkäisyssä tulee ottaa huomioon monet asiat.

Osittain ongelma vaikuttaa olevan perinnöllinen, jolloin siihen voidaan joissain määrin vaikuttaa jalostuksella. Muita merkittäviä riskitekijöitä ovat epäonnistuminen kasvatuskaudella, puutteet rehustuksessa ja ongelmat kanalan olosuhteiden hallinnassa.

Nuorikoiden hoito ja olosuhteet vaikuttavat vahvasti opittuun nokkimiskäytökseen. Tuotantovaiheessa havaittu höyhenten nokkiminen voikin viitata jo aiemmin opittuun käytökseen. Nokkimisen yleisyyttä kasvatusvaiheessa yleensä aliarvioidaan, sillä nuorikoiden höyhenet vaihtuvat ja vaurioita ei ole niin helppo huomata.

Parven epätasaisuuden ja huonon nuorikolaadun on osoitettu lisäävän riskiä höyhenten nokkimiselle.

Puutteet rehustuksessa ja rehun sisältämät mykotoksiinit voivat johtaa höyhenten nokkimiseen. Usein ensimmäinen merkki rehustuksen puutteista on höyhenten katoaminen pehkulta, sillä ravintoaineiden puutoksista kärsivät kanat syövät niitä. Puutteet rehustuksessa voivat johtaa jopa kannibalismiin.

Ilmiöön saattavat liittyä myös muun muassa kovettunut pehku, liian voimakas valaistus, liian suuri kasvatusstiheys sekä lämpötilan ja kosteuden hallinnan epäonnistuminen.

Kaikki muutokset, jotka aiheuttavat kanalle stressiä, voivat aiheuttaa höyhenten nokkimista. Tällaisia voivat olla esimerkiksi isot muutokset ympäristössä ja olosuhteissa nuorikoiden siirtyessä kasvattamosta munittamoon, muutokset ruokinnassa ja valaistuksessa. Myös kanapunkkien suuri määrä stressaa kanoja ja voi altistaa nokinnalle.

Höyhenten nokinnan ennaltaehkäisy lähtee onnistuneesta kasvatuskaudesta. Hyvien ja mahdollisimman vakaiden olosuhteiden ylläpito munittamossa on tärkeää. Kaikki muutokset tulee toteuttaa varovaisesti. Kanapunkkien määrän pitäminen vähäisenä on tärkeä osa ennaltaehkäisyä.



Höyhenten nokkimisen taustalla ei ole yhtä yksittäistä syytä. Toistensa höyheniä nokkivat kanat ovat saattaneet oppia tavan jo kasvatusvaiheessa.

Kaikki muutokset, jotka aiheuttavat kanalle stressiä, voivat aiheuttaa höyhenten nokkimista.

Virikkeet torjuvat kannibalismia

Kannibalismille altistavat osittain samat tekijät kuin höyhenten nokkimiselle. Sillä on kuitenkin myös omia riskitekijöitä, jotka liittyvät erityisesti kloakan alueelle kohdistuvaan nokintaan.

Normaalisti kun kana munii munan, pulistuu osa yhteissuolesta hetkeksi ulos. Pulistuma on punertavaa limakalvoa, joka huuhtuu pois kanoilta. Jos kana munii lattialle tai munintapesät ovat liian valoisia, ei hämäräyys anna kanoille suojaa ja kannibalismi voi puhjeta.

Altistavia tekijöitä ovat lisäksi kananmunien liian suuri koko ja kanojen lihavuus. Tällöin yhteissuolta työntyy muninnan yhteydessä ulos tavallista enemmän.

Usein sairaut ja loukkaantuneet sekä kuolleet linnut ovat kannibalismin kohteena. Tämän takia on tärkeää karsia parvesta pois loukkaantuneet ja kerätä kaikki kuolleet kanat päivittäin pois. Parven epätasaisu-

den on osoitettu myös altistavan kannibalismille. Kannibalismin kohteeksi joutuvat ensimmäisenä liian pienet kanat.

Kannibalismin puhjettua sen hallintakeinoja ovat muun muassa valaistuksen himmentäminen ja punaisen valon käyttäminen. Lisäksi kanoille kannattaa tarjota virikkeitä, joihin suunnata tutkimiskäytätymistä. Sopivia virikkeitä ovat esimerkiksi nokkimiskivet, karkearehu, kokonaiset jyvät ja pehku.